

БАЛКАНИЗАЦИЈА SVETA

Пише:
Спаса
Бопњак

Ванкувер, јуна 2006.

Фотографије: Пенаг Стевановић

Pre sedam-osam godina sam na jazz odeljenju lokalne prodavnice ploča natrčao na CD naslovljen *Krushevo* koji je bio potpisan sa dva imena. Prvo ime mi je bilo više nego poznato – Vlatko Stefanovski, ali o Miroslavu Tadiću, u tom trenutku, nisam znao ništa. Disk sam sa velikim nestrpljenjem doneo kući i već posle prvog slušanja potuno se zaljubio u njegov sadržaj. Vlatko i Miroslav su jednostavno na akustičnim gitarama obradili deset makedonskih folk pesama, a sve to snimili u neobičnom prostoru spomenika posvećenom ustanku protiv Turaka u malom mestu u centralnoj Makedoniji. Muzika sa *Krushevo*-a je bila praznik za uši ne samo za muzičke sladokusce, nego i za audiofile tj. ljubitelje perfektnog hi-fi zvuka. Pre dva meseca sam od prijatelja na slušanje dobio i njihov najnoviji CD *Treta Majka*, a samo nekoliko dana posle stigla je vest da će Miroslav i Vlatko, u okviru svoje severno-američke turneje posetiti i Vanuver. Prelepa sala Jevrejskog kulturnog centra je tog 20. maja bila je mala da primi sve zainteresovane, pa je Peđa Čeganjac u poslednjem trenutku morao da pridoda još jedan koncert. Dvočasovni program podigao je publiku na noge, a dvojica muzičara su mogli da odu tek posle drugog bisa. Sutradan ih je čekaao avion za Kalgari, prekосуtra za Edmonton i tako redom u devet gradova do 29. maja kada se turneja završava u Detroitu.

Gitaristu Vlatka Stefanovskog ne treba posebno predstavljati pošto je dve decenije predvodio jednu od najvećih jugoslavenskih rok grupa *Leb i sol*, koja je već na početku svoje karijere napravila stanoviti pomak od rock'n'roll-a i ušla u tada jako popularne vode jazz-rock-a. Pod uticajem John McLughlin-a i njegove grupe *Mahavishnu Orchestra*, Vlatko je okupio trojicu odličnih skopskih muzičara: basistu Bodan Arsovskog, klavijaturistu Nikolu Kokija Dimuševskog i bubnjara Garabeta Tavitijana i istoriju jugo-roka zauvek obeležio sa devet studijskih albuma. Posle raspada grupe *Leb i sol*, koja je te 1995. bila na vrhuncu svojih kreativnih potencijala, sva četvorica su se okrenula svojim solo-projektima, a na leto se ponovo okupljaju da obeleže trideset godina od osnivanja.

Miroslav Tadić je široj publici postao poznat posle početka saradnje sa Vlatkom, iako je tokom devedestih godina učestvovao u mnogobrojnim muzičkim projektima, najčešće sa perkusi-

onistom Mark Nauseef-om. Njegova gitara se može čuti i na pločama Jack Bruce-a, Jadranke Stojaković (već dugo godina živi u Japanu), Dušana Bogdanovića, Joachim Kuhn-a... Pored tri CD-a makedonske tradicionalne muzike koje je snimio sa Vlatkom, pre tri godine je

Na koncertu u Vanuveru

napravio svoj solo "makedonski projekat" sa legendarnom pevačicom Vanjom Lazarovom. Miroslav već dugo godina predaje na kalifornijskom Art Institut-u u Los Angelos-u, na koji je još kao student dospao davne 1979. godine.

U kratkom razgovoru koji smo napravili između dva vankuverska koncerta Vlatko i Miroslav pričaju o svojim trenutnim i budućim planovima:

VLATKO

Kišobran: Koncert u Vanuveru je drugi po redu koncert na vašoj severno-američkoj turneji. Zbog velikog interesovanja publike dodat je još jedan koncert. Kako je protekao prvi nastup u Los Angelos-u?

Vlatko: Moj i Tadićev projekat je po formi mimimalistički, ali po efektu koji izaziva je stvarno veliki. Interesovanje publike je ogromno i za naše koncerte, ali i za CD-e koje smo do sada napravili. To su ljudi koji vole tradicionalnu balkansku muziku, zatim ljudi koji vole gitarsku muziku, onda audiofil koji vole da slučaju vrhunski snimak i produkciju...

Kišobran: Nastupate u devet gradova u Kanadi i U.S.A za dvanaest dana. Uzimajući u obzir razdaljine na ovom kontinentu pretpostavljam da ne treba ni da te pitam koliko je naporna turneja?

Vlatko: Svaki dan smo u avionu, onda na stage-u, pa na kraju u hotelu. Čovek se ne može spremati za takve napore, ali ja to prihvatam kao deo mog posla. Ceo svet ja danas doživljam kao svoju kuću. Nemam više kulturne šokove koje sam imao kad sam bio mlađi.

Kišobran: Jugoslovenska publika i tvoji fanovi/fanovi grupa *Leb i sol* su se proširili na pet kontinenata.

Kakve su tvoje emocije na ovim turnejama po dijaspori i uopšte ta famozna činjenica (za mene je to npr. fascinantno) da si domaći u potpuno stranom i dalekom gradu?

Vlatko: Svet se smanjio zahvaljujući tehnologiji i globalizaciji. Ja vo-

su se tangencijalno dodirivali. Ja i Miroslav smo hemijski vezani i takva je i reakcija publike.

Kišobran: Tematski muzika koju ti i Miroslav svirate se nastavlja na tvoj koncept istraživanja balkanske tj. makedonske etno muzike. Sa *Leb i sol* to se moglo definisati kao etno-jazz, a ovo sad sa Miroslavom na kojoj polici u muzičkoj radnji bi to trebalo da stoji?

Vlatko: Svakako na *world music*. Etno je termin koji meni malo smeta, jer etno znači narod. Pa onda to ispada da su to neki narodi iz Trećeg sveta, necivilizovani. Muzika koji mi radimo je pod uticajem i tradicionalne muzike, ali i klasične muzike, flamenka...

Kišobran: Osim ovog projekta sa Miroslavom reci nam čime se još u muzičkoj karijeri baviš?

Vlatko: Trenutno radim na okupljanju grupe *Leb i sol*. Imaćemo na leto desetak koncerata po gradovima Balkana. Prva dva koncerta će biti u julu i avgustu u Bitolju i Ohridu, a od njih ćemo uraditi live CD i DVD. Snimićemo i jednu novu pesmu, ali ne znam hoće li iz toga proizići nešto ozbiljnije.

Kišobran: Kad pričamo o grupi *Leb i sol*, kao jednoj od najznačajnijih grupa jugoslovenske muzike: devet studijskih albuma, jedna kompilacija muzike za film i pozorište i dva albuma uživo je zaista plodan rezultat vaše karijere, ali mi se nekako čini da ste ostali nedorečeni tj. da je grupa prestala sa radom kad je bila na vrhuncu svojih kreativnih potencijala.

Vlatko: Jeste. Nama u to vreme nije bila dostupna ovo današnja tehnologija, pa je sad prilika da i na njoj radimo. S druge strane, znatiželjni smo da vidimo koliko je taj naš stari materijal danas relevantan. Publika sve vreme to traži i ja sam osećao taj pritisak. I ostali članovi, a i ja lično *Leb i sol*-a smo sretni zbog ponovnog okupljanja.

Kišobran: Redovon si gost i na svim scenama bivših jugo-republika – u Beogradu, na EXIT-u u Novom Sadu, u Zagrebu, Mostaru, Sarajevu, Budvi, evo u juni sviraš u Mariboru... Šta ti primećuješ da se promenilo kod publike u odnosu na staru Jugoslaviju, ako se uopšte nešto promenilo?

Vlatko: Ništa posebno se nije promenilo. Pristigla je generacija koja je rođena u onim zlim vremenima i oni traže good times. Treba im rock'n'roll i pozitivna komunikacija, ali se ni njihovi roditelji ne daju, pa tako imamo dve generacije u publici.

MIROSLAV

Kišobran: Ovo nije tvoj prvi nastup u Vanuveru. Prošle godine u ovo vreme si pratio Radeta Šerbedžiju. Koliko znam imaš i blisku rodbinu ovde?

Miroslav: Da, meni je sva najbliža rodbina ovde u Vanuveru. Moja

Vlatko

podseća na svojevremenu kooperaciju između trojice gitarističkih virtouza John McLughlin-a, Larry Coriel-a i Paco de Lucia-e, koji su tamo krajem sedamdesetih nastupali veoma uspešno nekoliko puta u Jugoslaviji. Oni su isto izabrali akustične gitare kao instrumentalnu postavku na koncertima. Znam da je McLughlin bio jedna od tvojih muzičkih idola iz mladosti. Da li je ta njihova kombinacija možda inspiracija za duo Stefanovski – Tadić?

Vlatko: I ja sam gledao te koncerte i indirektna inspiracija sigurno da postoji, ali moj i Miroslavov projekat se jako razlikuje od toga pre svega što mi imamo jasno definisan repertoar, dok je svako od te trojice svirao svoje, a samo

sestra je sa mužem došla u Vankuver 1992., a ja sam u Los Angelos-u još od davne 1979. godine.

Kišobran: Kako si ti zadovoljan početkom tvoje i Vlatkove severno-američke turneje, preksinoć u tvom hometown-u LA i evo prepuna sala ovde, pa je pridodat još jedan koncert?

Miroslav: Vlatko i ja smo uvek srećni kad sviramo zajedno i uvek se trudimo da sviramo najbolje što možemo. Imamo sreće i da putujemo sa našim tonskim tehničarem koji poznaje našu muziku. Sala Jevrejskog kulturnog centra ovde je prelepa, tako da će publika sigurni biti zadovoljna.

Kišobran: Predaješ gitaru na CaliforniaArts školi u LA gde živiš od 1979. godine. Kako je došlo do toga da odeš iz Srbije u U.S.A.?

Miroslav: Pa školu je zapravo osnovao Walt Disney kao svoju zadužbinu pred smrt. On je želeo da napravi jednu umetničku akademiju: muzičku, baletsku, likovnu i pozorišnu i filmsku pod jednim krovom. Škola je prilično avangardna u shvatanju umetnosti, a na muzičkoj akademiji se proučava world music – pored afričke i indijske muzike izučava se muzika Balkana, za šta sam ja ustvari zadužen.

Kišobran: Za ovih skoro trideset godina boravka i rada u Americi saradivao si sa mnogim svetski poznatim muzičarima kao što su Jack Bruce, Jo-

achim Kuhn, L. Shankar, ali najdužu i najbližu saradnju imaš sa perkusionistom Mark Nauseef-om., sa kojim si snimio mnogobrojne ploče. Šta je vezalo tebe i njega u muzici i reci nam uopšte nešto više o tom muzičaru?

Miroslav: On je jedan izvanre-

dan muzičar i jako je cenjen među samim muzičarima. On je došao da studira na svoju akademiju kad je već bio formiran kao muzičar sa željom da se dalje usavršava. Kao rok bubnar svirao je sa Thin Lizzy, Velvet Underground, Ian Gillan Band-om, bendom Ozzy Osborn-a, sa Gary Moore-om, sa Jack Bru-

ce-om...Njega je kao i mene, zanimala eksperimentalna muzika i world music, pa nas je to i povezalo. On je bio producent i moje prve ploče sa triom Braća u kojem smo svirali kombinaciju jazz-a, indijske i balkanske muzike. On mi je puno pomogao da krenem u snimanje svojih projekata.

Kišobran: U jednom intervjuu, na pitanja zašto ne sviraš srpsku muziku, već makedonsku, ti kažeš da je "srpska muzika nije prilagodljiva za gitaru i da je pomalo monotona: dvočetvrtinski ritmovi i proste melodije". Pretpostavljam da te je taj afinitet preme makedonskoj muzici logično doveo da Vlatka Stefanovskog. Kako je teklo to vaše muzičko upoznavanje?

Miroslav: Taj citat baš i nije potpuno tačan. Daleko od toga da je srpska muzika monotona i nezanimljiva, ali nije prilagodljiva za gitaru. Kada se na primer neke kompozicije koje su pisane za gajde ili frulu prebace za gitaru gubi se neki elementi. Ja jako volim srpsku muziku i skoro sam počeo saradnju sa braćom Teofilović, koji se tom muzikom bave na jedan zaista ozbiljan način. Sa Vlatkom sam se sreo slučajno na koncertu našeg zajedničkog prijatelja, pokojnog Vojina Draškocija, na kojem smo svirali jednu tačku. Moja tadašnja diskografska kuća M.A. Recordings je onda snimila i izdala naš prvi CD *Kruševu*, koji je snimljen u autentičnom

ambijentu memorijalnog spomenika u Makedoniji.

Kišobran: U pomenutom intervjuu si takođe rekao da ti i Vlatko ustvari, "osim gitare kao instrumenta, nemate mnogo zajedničkih referentnih tačaka – Vlatko je jazz-rock gitarista, a tvoj stil je više klasičan sa uticajima flamenka". Ipak, na bini zvučite kao jedan organizam. Kako ste uspeli da se ukomponujete, sa tako različitim stilovima? Ko se kome više prilagodio?

Miroslav: Razlika među nama je isključivo tehničke prirode, znači tehnika sviranja, a muzički ukus nam je isti. I ja sviram i volim električnu gitaru kao i Vlatko, tako da u suštini tu i nije bilo mnogo prilagođavanja. Bilo je to ako kad se sklopi puzzle - od različitih delova dobijete jednu finu celinu.

Kišobran: Šta po tvom mišljenju treba dodatno uraditi da balkanska muzika dobije zasluženno mesto na svetskoj muzičkoj mapi, pre svega u komercijalnom smislu?

Miroslav: Pa, kad bi ja to znao onda bih verovatno bio producent ili promoter. Evo ovaj naš projekat je jedan doprinos promovisanju balkanske muzike, i koliko nam je drago što sviramo za naše ljude koji su daleko od domovine, važno nam je takođe da dođe i što više Kanadana i Amerikanaca.

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

Canada's New Government

BUDGET 2006

Focusing on priorities

Tax Relief. Focused Spending.
Debt Paydown.

- Tax relief for all Canadians including 1 percentage point off the GST and 28 other tax cuts.
- Focused spending to help families including child care spaces and the \$1,200 per year Universal Child Care Benefit.
- Balanced budget and plan to reduce debt by \$3 billion per year.

Find out what Budget 2006 does for you, click

www.fin.gc.ca

or call 1 800 O-Canada (1 800 622-6232)
TTY 1 800 926-9105 (telecommunications device
for the speech and hearing impaired/deaf) or visit
a Service Canada centre near you.

Le nouveau gouvernement du Canada

LE BUDGET DE 2006

cible vos priorités

Réductions de taxes et d'impôts. Dépenses ciblées.
Remboursement de la dette.

- Des réductions de taxes et d'impôts pour tous les Canadiens, y compris une baisse de la TPS de 1 point de pourcentage et 28 autres réductions d'impôts.
- Des dépenses ciblées pour aider les familles, y compris plus de places en garderie et une Prestation universelle pour la garde d'enfants de 1 200 \$ par année.
- Un budget équilibré et un plan pour réduire la dette de 3 milliards de dollars par année.

Pour tout connaître sur le budget de 2006, visitez le

www.fin.gc.ca

ou appelez au 1 800 O-Canada (1 800 622-6232) ou au
1 800 926-9105 (téléimprimeur, pour les personnes ayant une
déficience auditive ou un trouble de la parole) ou rendez-vous
au centre de Service Canada le plus près de chez vous.

Canada